

Валерія ТИХОНОВА

студентка кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»
Науковий керівник - к.п.н, доц. Бабіна В.О.

ТАЄМНА ДИПЛОМАТІЯ

Таємна дипломатія – це дипломатія, яку використовують для того, щоб інші суб'єкти міжнародних відносин не заважали б виконанню певного плану або угоди, зберігаючи переговори конфіденційними. Цей різновид дипломатії залишається актуальним і на сьогодні, так як виконує важливу роль у вирішенні делікатних питань, які в публічному середовищі можуть не бути сприйняті позитивно, як серед правлячих одиниць, так і серед звичайних громадян. Але таємна дипломатія також має чимало мінусів, такі як поява недовіри до влади, якщо домовленості згодом стануть публічними буде важко уникнути розбірок з незадоволеним населенням, тому що іноді в таких угодах ігнорують інтереси суспільства. Ще ця дипломатія може бути використана для змов проти країн чи народів, найяскравіший приклад – Пакт Молотова-Ріббентропа.

Щоб краще зрозуміти, як працює ця дипломатія на практиці, варто звернутися до основних її видів з прикладами. С.М. Пик виділяє такі види таємної дипломатії: таємна, непублічна, підпільна, чекова та опозиційна (Пик, 2016). В першій важливо, щоб результати переговорів залишалася неоголошеними до кінця. Прикладом такого виду таємної дипломатії була угода Сайкса-Піко між Великою Британією та Францією. Вона визначала, як союзники поділять території Османської імперії на Близькому Сході після її поразки у Першій світовій війні. Ця угода була абсолютно секретною до моменту, як відбувся витік інформації у 1917 році, коли владу Російської Імперії захопили більшовики (Панфілов, 2016). Вони розкрили цей договір з метою показати справжні обличчя західних союзників, які на словах підтримували визвольні прагнення народів, але в ту ж мить домовлялися про розподіл їхніх територій. Хоча Російська імперія також брала участь у розподілі османських територій і, за попередніми домовленостями 1915 року, претендувала на Константинополь і чорноморські протоки (Босфор і Дарданелли), нова більшовицька влада все одно оприлюднила текст угоди, як доказ ідеологічної позиції проти імперіалізму, і взагалі відмовилась від таємної дипломатії у власній зовнішній політиці.

Інший вид таємної дипломатії є непублічна, яка включає переговори, які проводяться між сторонами конфлікту за офіційного дозволу державного керівництва, але без залучення зовнішніх спостерігачів чи широкого розголосу. Ці переговори можуть бути особливо важливими в контексті складних міжнародних відносин, коли публічна дипломатія з якихось причин не дає бажаних результатів або створює додаткові ризики. У таких випадках непублічні переговори можуть не лише доповнювати, а й іноді замінити офіційні канали

комунікацій, дозволяючи сторонам досягти домовленостей без підвищеного тиску з боку громадськості чи міжнародних організацій. Прикладом неопублічної дипломатії можуть слугувати переговори між Ізраїлем та Організацією визволення Палестини, що проходили у 1993 році в норвезькому Осло. Хоча ці зустрічі відбувалися з відома й погодження обох урядів, сам процес тримався у повній таємниці. Головною причиною такої закритості було те, що офіційні переговори, які тривали в публічному форматі, не приносили результатів, і сторони шукали більш тихий, неформальний спосіб домовитися. Секретність була ключовим елементом, без якого нових компромісів досягти було б неможливо (Savir, 2014). Тому неопублічні переговори в Осло фактично стали альтернативним шляхом до досягнення компромісу без зайвої уваги з боку преси, міжнародних організацій чи власного населення.

Ще один вид таємної дипломатії — підпільна, яка ведеться поза межами звичних дипломатичних каналів. У таких випадках переговори проводяться через спецслужби, які, діючи в інтересах держави, встановлюють комунікацію з іноземними структурами для вирішення питань. Під час Карибської кризи 1962 року, коли напруження між США та Радянським Союзом досягло критичної точки, ключову роль у врегулюванні ситуації відіграла саме підпільна дипломатія. Одну з ключових ролей у такій неофіційній взаємодії відіграв радянський співробітник, що перебував у США під журналістським прикриттям. Його використовували як посередника для передання повідомлень між керівниками двох країн. У результаті, ці закулісні канали допомогли підтримати обмежений діалог між сторонами, не загострюючи ситуацію, незважаючи на те, що ці канали іноді використовувалися для навмисного викривлення інформації (Пик, 2016).

Чекова дипломатія полягає в тому, що держава намагається впливати на інші країни або міжнародні організації не через відкриті переговори чи офіційні угоди, а за допомогою фінансової підтримки, кредитів, подарунків чи інвестицій, які мають приховану політичну мету. Водночас головні наміри та домовленості рідко афішуються, через що такий підхід і належить до таємної дипломатії. Наприклад, після завершення громадянської війни в Анголі у 2002 році, країна потребувала значних інвестицій для відновлення інфраструктури. Китай запропонував Анголі кредити, забезпечені майбутніми поставками нафти, які використовувалися для фінансування проєктів з покращення інфраструктури. Хоча ці угоди виглядали як взаємовигідне партнерство, вони також дозволили Китаю зміцнити свій вплив в регіоні та забезпечити доступ до енергетичних ресурсів (Chatham House, 2022)

Останній вид таємної дипломатії - опозиційна. Вона здійснюється політичними силами або окремими діячами, що не перебувають при владі. Вони можуть встановлювати контакти з іноземними представниками, висловлювати альтернативну позицію до чинного уряду, а також шукати підтримки для своїх поглядів за кордоном.

Подібні форми таємної дипломатії зустрічаються не лише на міжнародній арені, але й в українській політиці. Іноді деякі вітчизняні політики вдавалися до кроків, що не були частиною офіційного зовнішньополітичного курсу країни та здійснювалися без відкритого схвалення з боку державних структур. Зокрема, у 2008 році Юлія Тимошенко, перебуваючи в опозиції, намагалася вивести з українського газового ринку компанії «РосУкрЕнерго» та «УкрГазЕнерго». Згідно з конфіденційною дипломатичною депешею посла США в Україні Вільяма Тейлора, Тимошенко активно працювала над цим питанням, не маючи офіційного мандату від уряду (Драч, 2011).

Наразі, під час повномасштабної російсько-української війни, періодично просочується інформація в медіа про можливі таємні переговори. Міністр оборони України Рустем Умеров заявляв, що в 2022 році дійсно проводилися непрямі перемовини між двома країнами, зокрема щодо гуманітарних коридорів, обміну полоненими та зернової угоди. Окрім цього, в інформаційному просторі циркулює чимало чуток про інші потенційні таємні контакти, які начебто відбулися або можуть відбутися найближчим часом. Проте наразі жодних підтверджених фактів чи офіційних доказів цих перемовин немає (Gulyaeva, 2024).

Таким чином, таємна дипломатія — це важлива частина міжнародних відносин, що допомагає в урегулюванні багатьох складних питань, які можуть мати безпосередній вплив на людське життя та світовий порядок. Хоча більшість процесів залишаються непомітними для суспільства, їх наслідки можуть бути масштабними.

Список використаних джерел

- Gulyaeva, O. (2024). In 2022, Ukraine conducted secret indirect negotiations with Russia in consultation with United States – Umerov. *Censor*. Retrieved from <https://censor.net/en/n3515953>
- Savir, U. (2014). Oslo: Twenty Years After. *Negotiation Journal* (2014) 30 (1): 115–123. Retrieved from https://direct.mit.edu/ngtn/article/30/1/115/121679/Oslo-Twenty-Years-After?utm_source=chatgpt.com
- The response to debt distress in Africa and the role of China: Case studies of Chinese lending to Africa (2022). *Chatham House*. Retrieved from <https://www.chathamhouse.org/2022/12/response-debt-distress-africa-and-role-china/02-case-studies-chinese-lending-africa>
- Драч, М. (2011). WikiLeaks: газовий конфлікт із Росією не поставив Україну на коліна. *Радіо Свобода*. <https://www.radiosvoboda.org/a/2331798.html>
- Панфілов, О. (2016). Як Османська імперія ледь не стала Турецькою РСР. *Крим.Реаліі*. Retrieved from <https://ua.krymr.com/a/27774864.html>
- Пик, С. М., Костюк, Д. (2016). Види таємної дипломатії та особливості їхнього функціонування у міжнародних відносинах. *Вісник Донецького*

національного університету, Сер.: *Політичні науки*. Retrieved from <https://jvestnik-politology.donnu.edu.ua/article/view/3935/3968>

Микола КОРНІЛЕНКО

студент кафедри міжнародних відносин та права
Національний університет «Одеська політехніка»
Науковий керівник - к.п.н., доц. Валентина БАБІНА

ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО У ХХІ СТОЛІТТІ – ВПЛИВ НА СУСПІЛЬНЕ ЖИТТЯ

У ХХІ столітті політичне лідерство стає центром уваги суспільства. Сучасний лідер повинен дотримуватися законів, принципів прав людини та діяти в межах конституції. Чи може політик бути вище закону? У демократичній державі всі громадяни мають бути рівними перед законом. Проте в Україні трапляються випадки, коли політики уникають відповідальності через корупційні зв'язки або вплив на правоохоронну систему. Це підриває авторитет держави й знижує довіру громадян.

Як Конституція України обмежує владу президента? Основний Закон визначає повноваження президента, регулює механізми стримувань і противаг через парламент і суди. Президент не може одноосібно ухвалювати закони, а його дії можуть бути оскаржені в Конституційному Суді (Конституція, 1996).

Чому важливо, щоб політики дотримувалися законів? Дотримання законів забезпечує стабільність, справедливість та довіру до влади. Порухення правових норм політиками веде до суспільного невдоволення, протестів та дестабілізації.

Корупція серед лідерів: що каже закон? Закон передбачає кримінальну відповідальність за корупційні дії, а також діяльність таких органів, як НАБУ, НАЗК, САП. Але ефективність боротьби з корупцією залежить від політичної волі та незалежності судів (Закон, 2014).

Роль суду у стримуванні політичної влади. Незалежна судова система повинна бути механізмом контролю за політиками. Суд має право скасовувати незаконні рішення посадовців, захищати права громадян і відновлювати справедливість.

Свобода слова в Україні: як політики її поважають або порушують? Свобода слова - основа демократії. В Україні фіксувалися випадки тиску на журналістів, цензури та нападів на медіа. Це викликає занепокоєння міжнародної спільноти та громадськості (Ukraine, 2025).

Що буває, коли лідер порушує права громадян? Порухення прав викликає соціальне обурення, мітинги, скарги до Європейського суду з прав